

## თავი 7 – მონაწილეობა პოლიტიკაში



### წინასიტყვაობა

სურათზე ნაჩვენებია ქალი და კაცი, რომელთაც გვერდს გოგონა და ბიჭი უმშვენებთ. ქალი და კაცი თავიანთ მოსაზრებას გამოთქვამენ საჯაროდ, გოგონა და ბიჭი კი მათი მხარდამჭერების ფუნქციას ასრულებენ. მამაკაცს გლობუსის გამოსახულებიანი პოსტერი უჭირავს, რომელიც მსოფლიოს სიმბოლოა; მამინ როცა ქალი უთითებს პოსტერზე, რომელიც მის მომხრე ბიჭს უჭირავს ხელში და რომელზეც ხუთქიმიანი ვარსკვლავია გამოსახული. შეიძლება ეს სიმბოლო სულაც ასახავდეს იმ ადგილს, სადაც ისინი დგანან. ისინი ერთმანეთს მეგობრული გამომეტყველებით უყურებენ, შუღლის არანაირი ნიშანწყალი არ ჩანს. უფროსები და ბავშვები პოლიტიკაში მონაწილეობენ. ისინი სარგებლობენ მშვიდობიანი დემონსტრაციის გამართვის უფლებით. ორივე მხარეს სქესთა თანაბარი შეწონადობაა, ამრიგად, სქესთა შორის თანასწორობის პრინციპის მხრივ დარღვევა არ არის. ორი მხარე ერთმანეთს კონკურენციას უწევს უმრავლესობის მხარდაჭერის მოსაპოვებლად. ისინი უშუალოდ უპირისპირდებიან ერთმანეთს, ასე რომ მათ საქმეში არ ერევა მედია, პოლიტიკური პარტიები და ინტერესებული ჯგუფები.

ადგილს, სადაც ეს ოთხი ადამიანი დგას, უსწორმასწორო წახნაგოვანი ვარსკვლავის ფორმა აქვს. ეს სიმბოლო სხვადასხვანაირად შეიძლება იყოს აღქმული: აღნიშნავდეს საზოგადოებას, რომელიც მასში შემავალ მოქალაქეებს ერთობის შეგრძნებას უყალიბებს, მაგრამ, ამასთანავე, უფლებების, ვალდებულებების და მოვალეობების ჩარჩოებს უსაზღვრავს; ტრიბუნას, რომელსაც მოქალაქეები იკავებენ, როდესაც საჯაროდ გამოდიან სიტყვით. ის, ვინც ამ ტრიბუნის მიღმა აღმოჩნდება, საზოგადოებისთვის საკუთარი მოსაზრების გაცნობის შესაძლებლობას უშვებს ხელიდან და, შესაბამისად, მოუწევს, მიიღოს ის, რასაც სხვები გადაწყვეტენ. მოქალაქეებს სხვადასხვა გზით შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ პოლიტიკაში. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება გულისხმობს პოლიტიკაში აქტიურ, უშუალო მონაწილეობას. პოლიტიკაში მონაწილეობა ბავშვებსაც ისევე შეუძლიათ, როგორც უფროსებს. ამისათვის საჭიროა საკითხში კარგად გარკვევა და გონივრული განსჯა. დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური მონაწილეობა სკოლაში უნდა ისწავლებოდეს, რომელიც, თავის მხრივ, მოითხოვს, რომ სკოლა წარმოადგენდეს მიკროსაზოგადოებას, რომელიც მოსწავლეებს აძლევს შესაძლებლობას, მონაწილეობა მიიღონ სკოლის საქმეების მოგვარებაში.

როგორც დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ასევე, დემოკრატიულ სკოლაში არ უნდა მოვერიდოთ კამათსა და დაპირისპირებას, ჩხუბსა და კონფლიქტსაც კი, ეს აღქმულ უნდა იქნას, როგორც ბუნებრივი და საჭირო მოვლენა, რომელიც განაპირობებს დემოკრატიული გადაწყვეტილების მიღებას. მოსაზრებათა და ინტერესთა დაპირისპირების მოგვარება წარმოადგენს პრობლემის გადაჭრისა და გადაწყვეტილების მიღების ძირითად მეთოდს. თუ არ გაჟღერდა განსხვავებული ინტერესები და საწინააღმდეგო მოსაზრებები, ვერ მოხდება მათი გათვალისწინება. ღია საზოგადოებაში ჰარმონია – საყოველთაო კეთილდღეობა – არ შეიძლება იყოს ძალად თავს მოხვეული, მის შესახებ საზოგადოება მოლაპარაკების გზით უნდა შეთანხმდეს. დაპირისპირებასა და კონფლიქტს არ მოაქვს ზიანი, თუ იგი კამათის, კონფლიქტის მოგვარებისა და კომპრომისის კულტურის ფარგლებში მიმდინარეობს.

მოცემულ სავარჯიშოებში პოლიტიკური მონაწილეობის პირობები და ტიპებია განხილული. ეს მოსწავლეებს აძლევს საშუალებას, ისარგებლონ საზოგადოებაში მონაწილეობის შესაძლებლობით.

## სავარჯიშო 7.1. – სიჩუმის კედელი

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეები აცნობიერებენ, თუ როგორ აღიქვამენ ისინი დემოკრატია.

### რესურსები:

კედელზე გაკრული ფლიპჩარტები და მარკერები (ხუთ-ხუთკაციანი ჯგუფებისთვის).

### მსვლელობა

1. მოსწავლეები ქმნიან ხუთკაციან ჯგუფებს. ყოველი ჯგუფი ნახევარწრის ფორმით თავსდება მათთვის განკუთვნილი, კედელზე გაკრული ფლიპჩარტის წინ. მოსწავლეები მათ აძლევენ გარკვეულ დროს, სთხოვს, იმუშაონ სრულ სიჩუმეში და დაასრულონ ფლიპჩარტზე წინადადება „დემოკრატია არის...“
2. მოსწავლეებს შეუძლიათ, ასევე, წერილობითი ფორმით, ფლიპჩარტზე უკვე დატანილ ერთმანეთის მოსაზრებებს უპასუხონ.
3. დავალებისთვის განკუთვნილი დროის ამოწურვის შემდეგ, თითოეული მოსწავლე ირჩევს ფლიპჩარტზე სხვა მოსწავლეს მიერ დატანილ წინადადებას და ხმამაღლა კითხულობს. მოსწავლეთა ჯგუფები ერთმანეთს აცნობენ საკუთარ ნამუშევრებს.
4. ხდება მოსაზრებების გაზიარება:
  - „მე შევიტყვე...“
  - „მე აღმოვაჩინე...“
  - „სიამოვნებით განვიხილავდი...“

### ვარიანტი

კედელზე გაკრული ფლიპჩარტის ნაცვლად, მოსწავლეთა ჯგუფები სხდებიან მაგიდის გარშემო და მუშაობენ მაგიდაზე მოთავსებულ დიდი ფორმატის ფურცელზე.

### ძირითადი ინფორმაცია

სავარჯიშო „სიჩუმის კედელი“ გულისხმობს გონებრივი იერიშის აქტივობას, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ისეთი გაკვეთილების დასაწყისში, რომლის დროსაც მოსწავლეები ეცნობიან ძირითად ცნებებს, როგორცაა დემოკრატია, დიქტატურა, სამართლიანობა, მშვიდობა, განათლება, თანასწორობა, თავისუფლება და ა. შ.

მოცემული მეთოდი განსაკუთრებით სასარგებლოა ნაკლებად ექსტრავერტი მოსწავლეებისთვის და მათთვის, ვისაც მეტი დრო სჭირდება მოსაფიქრებლად. ასეთი მოსწავლეები ხშირად ვერ აქტიურობენ ზეპირი გამოკითხვის დროს და ფრონტალური მეცადინეობების გარემოში.

## სავარჯიშო 7.2. – ჩემი მოსაზრებები დიქტატურაზე

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეებს შეუძლიათ, განსაზღვრონ და იმსჯელონ დემოკრატიისა და დიქტატურის ელემენტებზე.

მოსწავლეები ირჩევენ ღირებულებებს და ცდილობენ, მსჯელობით განამტკიცონ თავიანთი არჩევანის მართებულობა.

### რესურსები:

პოსტერი და მარკერები ან დაფა და ცარცი.

### მსვლელობა

1. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, განსაზღვრონ დიქტატურის მახასიათებელი ნიშნები.

მოსწავლეების მიერ შედგენილ ჩამონათვალში შესაძლოა შევიდეს შემდეგი ნიშნები:

- ანტიდემოკრატიულობა
- ეთნიკური წმენდა
- წამება
- პირობების დაყენება
- ხელისუფლების, ინდივიდუალური პირების ან სამხედრო ხელისუფლების კულტი
- კრიტიკის გაიგივება დამანგრეველ ძალასთან
- ქალის როლი, რომელიც მხოლოდ შთამომავლობის გაგრძელებით შემოიფარგლება
- სექსუალურ უმცირესობათა განდევნა საზოგადოებიდან
- ხელისუფლებისადმი მორჩილება
- ზეწოლა დაქვემდებარების მიზნით
- მოთხოვნა, გყავდეს მმართველი და წინამძღოლი
- უმცირესობათა დევნა

2. მოსწავლეები ჩამონათვალის მიხედვით პასუხობენ კითხვას: „მსგავსი სიტუაცია რამდენად მოახდენს გავლენას ჩემზე?“

3. მოსწავლეები დიქტატურის მახასიათებლებს ალაგებენ გრადაციის მიხედვით, ასახელებენ რა პირველ რიგში იმ მახასიათებლებს, რომლებიც, მათი თვალსაზრისით, ყველაზე მეტად შეეხება მათ.

### გაგრძელება და ვარიანტი

დიქტატურის მახასიათებლები შეიძლება დაფუკავშიროთ მაგალითებს გაზეთებიდან, ფილმებიდან ან ლიტერატურული ნაწარმოებებიდან.

მსგავსი სავარჯიშოს შესრულება შესაძლებელია დემოკრატიის თემაზე.

### სავარჯიშო 7.3. – კითხვარი ცვლილებისადმი დამოკიდებულების შესახებ

**საგანმანათლებლო მიზანი:**

მოსწავლეები იხსენებენ თავიანთ გამოცდილებებს და თავისუფლად საუბრობენ მათზე.

მოსწავლეები უსმენენ სხვა მოსწავლეებს, იმის მიუხედავად, ეთანხმებიან მათ თუ არა.

**რესურსები:**

მასალა მოსწავლეებისთვის: „კითხვარი ცვლილებისადმი დამოკიდებულებების შესახებ“.

*შენიშვნა მასწავლებლებისათვის*

**ინფორმაცია ძირითადი პოლიტიკური დამოკიდებულებების შესახებ**

*დამოკიდებულება* წარმოადგენს ტენდენციას, გამოხატო საკუთარი აზრი ან მიიღო გარკვეული ქცევის ნორმა. იგი არის სოციალური ინტეგრაციისა და პირადი გამოცდილების რეზულტატი და, აქედან გამომდინარე, უფრო ნაკლებად არის გაცნობიერებული, ვიდრე იდეოლოგია. პოზიცია და დამოკიდებულება განაპირობებს ჩვენს აღქმას, განსჯასა და ქმედებას.

სავარჯიშოს მიზანია, საკუთარი აზრის გამოხატვის საფუძველზე, დაანახოს მოსწავლეებს, თუ რამდენად არის პიროვნება სოციალური ცვლილების მომხრე ან მისი წინააღმდეგი. ცვლილება, თავისთავად, არ შეიძლება შეფასდეს როგორც კარგი ან ცუდი და მოსწავლეების ამოცანას ამის განსაზღვრა არ შეადგენს. ასევე, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ მსგავსი „პოლიტიკური ლაკმუსის ქაღალდის“ შედეგები არ უნდა იქნეს სერიოზულად აღქმული, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეებს სრულად არა აქვთ გაცნობიერებული ის შედეგები, რომელთაც კითხვარში წარმოდგენილი მოსაზრებები გულისხმობს.

რეალურ ამოცანას წარმოადგენს განსაზღვრა იმისა, თუ რატომ, რა, როდის და როგორ უნდა შეიცვალოს. პოლიტიკური აზროვნების მოდელები, რომლებიც პოლიტიკური პოზიციის ჩამოყალიბებას განაპირობებს, სათავეს იღებს საფრანგეთისა და ამერიკის კონტინენტზე განხორციელებული რევოლუციების ეპოქიდან. შემდეგი მოკლე ინფორმაცია სახელმძღვანელოს ფუნქციას შეასრულებს, თუმცა თავდაპირველი წყაროების წაკითხვა მეტ ინფორმაციას მოგვაწვდის და მეტად სასარგებლო იქნება.

*პროგრესულ* პოზიციას მიყვავართ რწმენამდე, რომ ცვლილებები სასურველია. ცვლილება შეიძლება იყოს *რევოლუციური* ან *რეფორმისტული*, რასაც განაპირობებს აღქმა იმისა, თუ რამდენად სასწრაფო და აუცილებელია ცვლილება და რა საშუალებებით უნდა განხორციელდეს იგი. თუ აუცილებელია *რევოლუციური* ცვლილება ან გარდაქმნა, ამ შემთხვევაში დასაშვებია ძალის გამოყენებაც. *რეფორმისტული* გარდაქმნისთვის ცვლილება ასევე სასურველია, მაგრამ არ ხდება არსებულის რადიკალური შეცვლა.

*კონსერვატიული* პოზიცია, მეორე მხრივ, ითვალისწინებს ტრადიციას და, თეორიაზე მეტად, გამოცდილებას ანიჭებს უპირატესობას. ეს პოზიცია შეიძლება იყოს არსებული *სტატუს კვოს* მომხრე ან *რეაქციული*. *სტატუს კვოს* მომხრეობა ნიშნავს არსებულის შენარჩუნებას, მიუხედავად მისი არასრულყოფილებისა. ამ შემთხვევაში შესაძლებელია ორგანული ზრდის მხარდაჭერა, რომელიც ცვლილების ტოლფასია (ედმუნდ ბურკე). საზრუნავს წარმოადგენს არსებული მდგომარეობის სიმყარისა და სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნება, იმ შემთხვევაში, თუ თავს იჩენს მიკერძოებული ინტერესები და აქტიური მონაწილეობა პროცესებში. *რეაქციონიზმი* არსებულის უარყოფას გულისხმობს. ამ შემთხვევაში განხორციელებული ცვლილება მიიჩნევა წარუმატებლად და არასაჭიროდ და ჩნდება მოთხოვნა, აღდგეს ის, რაც ცვლილებამდე იყო.



რევოლუციური და რეაქციული პოზიციები დოქტრინული და, მაშასადამე, ფუნდამენტალისტური მახასიათებლების მატარებელია, რაც იმას ნიშნავს, რომ პოზიციას განაპირობებს იდეოლოგია და არ ხდება არსებული რეალობის გათვალისწინება.

დანარჩენი მიდგომები უფრო პრაგმატულია და პოზიციის ჩამოყალიბებას განაპირობებს უშუალო შედეგების ანალიზი.

მოცემული სავარჯიშო ეხმარება მოსწავლეებს, გააცნობიერონ პოლიტიკური აზროვნების სხვადასხვა მოდელის არსებობა, გაარკვიონ საკუთარი მიდრეკილებები და ის, თუ რას ანიჭებენ ისინი უპირატესობას. პოლიტიკაში ხშირად ჩნდება პოზიციები, რომლებიც რამდენიმე პოლიტიკური აზროვნების სინთეზს წარმოადგენს, მაგალითად, პოზიცია, რომელშიც გაერთიანებულია ნეოლიბერალური, გარემოს დაცვის და ტექნოკრატიული მოდელები.

## მსვლელობა

1. მოსწავლეები ავსებენ კითხვარს. საკითხების წინ ისინი ათავსებენ შემდეგი რიცხვებიდან ერთ-ერთს, რომელიც მათ დამოკიდებულებას გამოხატავს:

- 5 – ისინი სრულიად ეთანხმებიან მოსაზრებას.
- 4 – ისინი მეტ-ნაკლებად ეთანხმებიან მოსაზრებას.
- 3 – მათი პოზიცია მეტ-ნაკლებად ნეიტრალურია მოსაზრებასთან დაკავშირებით.
- 2 – ისინი მეტ-ნაკლებად არ ეთანხმებიან მოსაზრებას.
- 1 – ისინი სრულიად არ ეთანხმებიან მოსაზრებას.

2. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ შედეგებს, მიღებული ქულა მათ პოლიტიკურ პოზიციას მიანიშნებს.

- 100–80: რევოლუციური
- 80–60: რეფორმისტული
- 60–40: სტატუს კვოს მომხრე
- 40–20: რეაქციული

გამოიკვეთა პოზიციათა სხვადასხვაობა მოსწავლეებს შორის? იყო განსაკუთრებული სხვაობა გოგონებისა და ბიჭების პოზიციებს შორის?

## გაგრძელება

ტექსტზე მუშაობა: იმისდა მიხედვით, თუ როგორ იყენებს მასწავლებელი მოცემულ სავარჯიშოს – როგორც მოსამზადებელ სამუშაოს თუ როგორც დამხმარე სავარჯიშოს – ტექსტზე მუშაობა, რეკომენდებულია, უსწრებდეს ან მოყვებოდეს ამ სავარჯიშოს. მაღალი კლასების მოსწავლეებთან შეიძლება შერჩეულ იქნეს მასალა ლოკის, ბურკეს ან მარქსის ნაშრომებიდან. დამატებით, და ასევე დაბალი კლასების მოსწავლეებთან, შეიძლება გამოყენებულ იქნეს პოლიტიკოსების ან პარტიის წარმომადგენლების მიერ გარკვეულ საკითხზე გაკეთებული განცხადებები.

ასევე, იხილეთ მომდევნო სავარჯიშო.

## ვარიანტი

მოსწავლეებისთვის განკუთვნილი მასალა შეიძლება შედგენილი იყოს იმ პრობლემური საკითხების მიხედვით, რომლებიც დღის წესრიგში დგას.

განხილვა შესაძლებელია დაიწყოს მოცემული საკითხებიდან ნებისმიერით.

## მასალა

(იხ. შემდეგ გვერდზე)

## მასალა მოსწავლეებისთვის

### კითხვარი ცვლილებისადმი დამოკიდებულებების შესახებ

1. ქალებს უნდა ჰქონდეთ საშუალება, მეუღლეების ნებართვის გარეშე ჩაიტარონ სტერილიზაცია/უარი თქვან შვილიანობაზე.
2. შვილიანობის კონტროლის შესახებ ინფორმაცია, მოთხოვნის შემთხვევაში, უნდა მიეწოდოს ყველა მდებარეობითი სქესის ახალგაზრდას 14 წლის ასაკიდან.
3. საჭიროა მსუბუქი ნარკოტიკების ლეგალიზება.
4. დემოკრატიულ საზოგადოებაში, საზოგადოების მხრიდან მოთხოვნის შემთხვევაში, უნდა ჩატარდეს რეფერენდუმი.
5. დამნაშავეებს სასჯელზე მეტად სამედიცინო დახმარება ესაჭიროებათ.
6. სიკვდილით დასჯა საყოველთაოდ უნდა აიკრძალოს.
7. ყველა დიდი კომპანია უნდა იყოს ნაციონალიზებული.
8. ერთი და იმავე სქესის წყვილებს შორის ქორწინება ლეგალიზებული უნდა იყოს.
9. სამუშაოზე ვაკანსიების გამოცხადებისას, არ უნდა იყოს მითითებული სქესი და სქესის მიხედვით არ უნდა ხდებოდეს სამუშაოზე აყვანა.
10. საქველმოქმედო დაწესებულებები უნდა აიკრძალოს. დაუცველი მოქალაქეების დახმარება სახელმწიფოს პრეროგატივა და მოვალეობაა.
11. რიგით მოქალაქეზე არ უნდა ხორციელდებოდეს კონტროლი და მართვა.
12. მოსწავლეები უნდა მონაწილეობდნენ საკუთარი სკოლის მართვაში.
13. ნიშნები, ხარისხები და სერტიფიკატები უნდა გაუქმდეს.
14. ყველას, განურჩევლად სქესისა, ასაკისა თუ პროფესიისა, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პიროვნება ირჩევს, არაფერი აკეთოს, უნდა ჰქონდეს გარანტირებული მინიმალური შემოსავალი.
15. ბავშვების აღზრდა ერთდროულად რამდენიმე რწმენის საფუძველზე უნდა ხორციელდებოდეს; ისინი არჩევანს გააკეთებენ, როცა ზრდასრული მოქალაქეები იქნებიან.
16. პოლიტიკოსები უნდა ითვალისწინებდნენ მეცნიერთა რჩევებს მეცნიერული აღმოჩენების პრაქტიკაში გამოყენებასთან დაკავშირებით.
17. ყველა ადამიანი ერთნაირი შესაძლებლობებით იბადება.
18. უნდა გაუქმდეს კერძო საკუთრება და დამკვიდრდეს სახელმწიფო საკუთრება.
19. არავის აქვს უფლება, საკუთარი მოსაზრებები თავს მოახვიოს სხვებს.
20. ნებისმიერი ეკონომიკური შედეგების გათვალისწინების გარეშე უნდა აიკრძალოს ყველანაირი პროდუქტის წარმოება, რომელიც ხელს უწყობს გარემოს დაბინძურებას.

## სავარჯიშო 7.4. – დაგეგმარების პროექტი<sup>6</sup>

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეები ეცნობიან საზოგადოების წევრებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების სტრუქტურას ცვლილების განხორციელების პერიოდში.

მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ ნებისმიერი გადაწყვეტილება ეხება საზოგადოების ყველა წევრს. აქედან გამომდინარე, თუ საჭიროა გადაწყვეტილების მიღება, საზოგადოების ყველა წევრი უნდა იყოს ინფორმირებული ამის შესახებ და უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

### რესურსები:

რეალური ან შეთხზული ქალაქის უბნის დაგეგმარების პროექტი. გათვალისწინებული უნდა იყოს სოციალური, დემოგრაფიული, ტრანსპორტთან და ა.შ. დაკავშირებული პრობლემები.

მასწავლებელმა წინასწარ უნდა მოამზადოს ბარათები მოსწავლეებისთვის, რომლებსაც როლის შესრულება მოუწევთ ამ სავარჯიშოს შესრულებისას. მოყვანილი მაგალითები შეგიქმნით წარმოდგენას იმის თაობაზე, თუ როგორ შეიძლება რეალურ პროექტზე მუშაობის სიმულაცია განხორციელდეს მოსწავლეებთან მუშაობისას.

### შენიშვნა მასწავლებლებისთვის

მოცემული სავარჯიშო მრავალ მიზანს მოიცავს. მასწავლებელი იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რომელი ქვემოთ მოყვანილი ელემენტი განიხილოს და რომელი გამოიყენოს იმის გასაგებად და სხვებისთვის გასაზიარებლად, თუ რაში მდგომარეობს მოცემული სავარჯიშოს მიზანი.

1. მოსწავლეები მზად არიან, მოისმინონ და შეეცადონ, გაიგონ სხვადასხვა თვალსაზრისი და ინტერესები, მიუხედავად იმისა, იზიარებენ თუ არა მათ.
2. მოსწავლეები ეჩვევიან, წინასწარ განსაზღვრონ ის შედეგები, რომელიც გადაწყვეტილების მიღების პროცესს შეიძლება მოჰყვეს.
3. მოსწავლეები დემოკრატიულ გარემოში, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობის გამოცდილებას იძენენ, რაც გულისხმობს მონაწილეობასა და ეფექტურობას შორის წონასწორობის დაცვას (მაგ. ყველამ უნდა გამოთქვას თავისი მოსაზრება, მაგრამ, ამასთანავე, არსებობს რეგლამენტი და პროცესიც დადგენილ დროში უნდა განხორციელდეს).
4. ძირითადი არსი: ღია საზოგადოებაში, როგორცაა მოსწავლეთა საზოგადოება, საზოგადოებრივ კეთილდღეობას არ განსაზღვრავს ზემდგომი ორგანო, არამედ დგება დროებითი შეთანხმება მის შესახებ, რომელიც გადასინჯვას ექვემდებარება იმ შემთხვევაში, თუ წამოიჭრა ახალი პრობლემა.

### მსვლელობა

1. მოსწავლეები იყოფიან წყვილებად. ყოველ წყვილს გადაეცემა პროექტის ერთი ასლი და ერთი ბარათი. მოსწავლეთა ერთი წყვილი თავმჯდომარეობას გაუწევს ამოცანის შესრულების შემდგომ გამართულ დებატებს.
2. წყვილები ადგენენ პროექტთან დაკავშირებული სარგებელისა და პრობლემების ჩამონათვალს.

<sup>6</sup> ს. ფაუნტინის *Education pour le développement humain*–ის მიხედვით De Boeck, 1996 წელი.



3. ჩამონათვალის შედგენისას ისინი ითვალისწინებენ იმ პიროვნების თვალსაზრისს, რომლის როლის შესრულებაც უწევთ მიღებული ბარათის მიხედვით.
4. ისინი პროექტის თაობაზე იღებენ საერთო გადაწყვეტილებას – ამტკიცებენ მოცემულ პროექტს ან უარყოფენ მას; მათ ამ ამოცანის შესასრულებლად ეძლევათ 15 წუთი.
5. რიგრიგობით ყველა წყვილი წარსდგება კლასის წინაშე და საკუთარ პოზიციას, შესაბამისი დასაბუთებით, აცნობს მოსწავლეებს.
6. დებატების დროს ყოველი წყვილი გამოთქვამს საკუთარ მოსაზრებას იმის თაობაზე, თუ რის განხორციელებას ისურვებდნენ ისინი. ყოველ მოსწავლეს მოსაზრების გამოსათქმელად უწესდება რეგლამენტი და დებატებიც გარკვეულ დროში უნდა დასრულდეს.
7. მოსწავლეები კენჭს უყრიან პროექტს, რის საფუძველზეც იღებენ გადაწყვეტილებას, უნდა განხორციელდეს თუ არა მოცემული პროექტი.

### **შემდგომი სამუშაო**

8. თქვენ გარდა არიან სხვა წყვილები, რომელთა მოსაზრებაც უნდა იქნეს გათვალისწინებული?
9. იქონია თქვენს გადაწყვეტილებაზე გავლენა სხვისმა მოსაზრებამ?
10. გარკვეულმა ინტერესებმა, რომელთაც ერთი ჯგუფი იცავდა, იქონია გავლენა სხვა ჯგუფების გადაწყვეტილებაზე?
11. არიან წარმოდგენილი ისეთი ჯგუფები, რომელთა მოსაზრებასა და ინტერესს მეტი წონა აქვთ, ვიდრე სხვების ინტერესებსა და მოსაზრებებს?
12. არიან წარმოდგენილი ისეთი ჯგუფები, რომელთა ინტერესების გათვალისწინებაც თითქმის არასდროს არ ხდება?
13. გადაწყვეტილება, რომელსაც ხმა მისცა უმრავლესობამ, წარმოადგენს საუკეთესო არჩევანს მთელი საზოგადოებისთვის?

### **გაგრძელება**

1. მოსწავლეები ინდივიდუალურად, პარტნიორის დახმარების გარეშე ასრულებენ მათთვის დაკისრებულ როლს.
2. როლის შესრულება მოიცავს კონსულტაციებს სპეციალისტებთან, რომლებიც პროექტის გარკვეულ ასპექტებთან დაკავშირებით იძლევიან რჩევებს.
3. კლასის ნაწილი ჟიურის ან ადგილობრივი პარლამენტის ფუნქციას ასრულებს, რომელიც იღებს საბოლოო გადაწყვეტილებას დაინტერესებული ჯგუფების წარმომადგენელთა მონაწილეობის გარეშე (წარმომადგენლობითი დემოკრატია).
4. ორი ან სამი მოსწავლე რეპორტიორის ან დამკვირვებლის ფუნქციას ასრულებს. ისინი მოხსენებებს აკეთებენ გადაწყვეტილების მიღების მიმდინარე პროცესის შესახებ და მოსწავლეების მიერ საკუთარი როლების შესრულების თაობაზე.
5. თუ ნიმუშად აღებულია რეალური პროექტი, შესაძლებელია ადგილობრივი პოლიტიკოსების და ჟურნალისტების მოწვევა, რომლებიც მოსწავლეებთან ერთად მიიღებენ მონაწილეობას სავარჯიშო შესრულების შემდგომ გამართულ დისკუსიაში.

6. მოცემული მოდელი შეიძლება მიუყვანდეს სკოლაში წამოჭრილი პრობლემის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესს.

### მასალა მასწავლებლებისთვის

#### როგორ შევადგინოთ როლების გადანაწილების ბარათები

1. თქვენ ხართ მასწავლებელი:

- შეგიძლიათ დაასახელოთ მიზეზები და დაასაბუთოთ, რისთვის იქნება ეს პროექტი სასარგებლო?
- როგორ ფიქრობთ, შექმნის ამ პროექტის განხორციელება რაიმე პრობლემებს?

2. თქვენ ხართ მცირე ბიზნესის მფლობელი:

- შეგიძლიათ დაასახელოთ მიზეზები და დაასაბუთოთ, რისთვის იქნება ეს პროექტი სასარგებლო?
- როგორ ფიქრობთ, შექმნის ამ პროექტის განხორციელება რაიმე პრობლემებს?

3. თქვენ მუშაობთ სამედიცინო ცენტრში.

4. თქვენ დასაქმებული ხართ დასუფთავების სამსახურში.

5. თქვენ ხართ ავტობუსის მძღოლი.

6. თქვენ ახლახან ჩამოხვედით სხვა რეგიონიდან ან ქვეყნიდან და ეძებთ სამუშაოს.

7. თქვენ ხართ ახალგაზრდები, რომლებიც მუშაობენ მოცემულ უბანში.

8. თქვენ მცირე კომპანიის მენეჯერი ხართ.

9. თქვენ ხართ პოლიტიკოსი.

10. და სხვ.

## სავარჯიშო 7.5. – ჩვენ და მსოფლიო

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეები იკვლევენ, როგორ ზემოქმედებს მათ საზოგადოებაზე სხვა ქვეყნებსა და შორეულ ტერიტორიებზე განვითარებული მოვლენები.

მოსწავლეები უკეთ აცნობიერებენ მსოფლიო მასშტაბით არსებულ ურთიერთდამოკიდებულების სისტემას.

ძალაუფლების არათანაბარი გადანაწილება, ისევე, როგორც არათანაბარი განვითარება, მოითხოვს მსოფლიოს ძალისხმევასა და თანამშრომლობას ადამიანის უფლებათა დაცვის თვალსაზრისით.

### რესურსები:

ადგილობრივი უახლესი გაზეთები, მსოფლიო რუკა, წებოვანი ლენტი, ფერადი მარკერები, ძაფი და ნემსები.

### მსვლელობა

1. მოსწავლეები ქმნიან ოთხკაციან ჯგუფებს. გაზეთებიდან ჭრიან სტატიებს, რომელშიც საუბარია სხვა ქვეყნებთან მათი საზოგადოების ურთიერთკავშირის შესახებ.
2. საკითხები:
  - ეკონომიკური პრობლემები
  - პოლიტიკური პრობლემები
  - მიგრაციასთან დაკავშირებული პრობლემები
  - გარემოს დაბინძურება
  - ურთიერთობები კულტურის სფეროში
  - ტურიზმი
  - სამხედრო მოქმედებები და ა.შ.
3. მოსწავლეები, მათ მიერ ამორჩეული სფეროს მიხედვით, ახარისხებენ სტატიებს მოცემული კატეგორიებიდან და შერჩეული ფერის მარკერით აღნიშნავენ სტატიაში მოცემულ ძირითად სიტყვებსა და ფრაზებს, რომელიც მიუთითებს მათ საზოგადოებასა და სხვა ქვეყანას შორის არსებულ კავშირზე.
4. მოსწავლეები ირჩევენ ყველაზე მნიშვნელოვან სტატიებს და წებოვანი ლენტით, სტატიაში მოცემული ქვეყნის ადგილმდებარეობის შესაბამისად, მსოფლიო რუკაზე ამაგრებენ მათ. მუშაობენ რა ნემსითა და ძაფით, მოსწავლეები რუკაზე მიმაგრებულ სტატიებს აკავშირებენ თავიანთ ქვეყანასთან.
5. პლენარული სესია.
  - რომელ ქვეყანასთან აღმოჩნდა შენი ქვეყანა ყველაზე მეტად დაკავშირებული?
  - რა ტიპის კავშირებია ყველაზე გავრცელებული და რატომ?

- არის მსოფლიოს რომელიმე ნაწილი, რომელთანაც შენს ქვეყანას არაფერი აკავშირებს? რა არის ამის მიზეზი?

## გაგრძელება

მოსწავლეები იძიებენ ინფორმაციას იმ ქვეყნების პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემების შესახებ, რომელთაც კავშირი აქვთ მათ ქვეყანასთან.

მოსწავლეები შეიტყობენ, ჰქონდა თუ არა მათ ქვეყანას კავშირები მოცემულ ქვეყნებთან წარსულში.

თუ მოსწავლეები სწავლობენ უცხო ენას, შესაძლებელია, გამოყენებულ იქნეს მასალები უცხოური გაზეთებიდან და ინტერნეტიდან.

მოცემული სავარჯიშო შეიძლება გამოვიყენოთ როგორც შესავალი მოსწავლეებისათვის ისეთი პრობლემების შესახებ სწავლების პროცესში, როგორცაა, მსოფლიოში ძალაუფლების არათანაბარი გადანაწილება და არათანაბარი განვითარება.

ის, თუ როგორ აღვიქვამთ ჩვენ მსოფლიოს, რომელშიც ვცხოვრობთ, განპირობებულია ინფორმაციით, რომელსაც ჩვენ მედიის საშუალებით ვღებულობთ. მხოლოდ დაფიქრდით, რა მოხდებოდა იმ შემთხვევაში, თუ მსოფლიოს მხოლოდ იმ ადგილების შესახებ გეცოდინებოდათ, რომელშიც თავად ხართ ნამყოფი. ამრიგად, რას გვაწვდის და რას არა მედია? შეუძლია ვინმეს მედიის გაკონტროლება? ცენზურა? თუ გაზეთებს შორის არსებული კონკურენციაა საკმარისი? რა ძალაუფლებას ფლობს მედია? შევძლებთ ვიცხოვროთ მის გარეშე? შესაძლოა წამოიჭრას ეს და მსგავსი კითხვები, მაგრამ ეს კითხვები უნდა წამოაყენონ მოსწავლეებმა და არა მასწავლებელმა. თუ მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ მსოფლიოს აღქმის მათეული პირდაპირი საშუალებები შეზღუდულია, ისინი თავად წამოჭრიან კითხვებს მედიის როლის შესახებ.

## სავარჯიშო 7.6. – უნდა მივიღოთ მონაწილეობა პოლიტიკაში?

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეებს უყალიბდებათ საკუთარი მოსაზრება იმის თაობაზე, მნიშვნელოვანია თუ არა ქვეყნის მართვაში მონაწილეობა.

მონაწილეობა შესაძლებელია სხვადასხვა გზით განხორციელდეს. ჩვენ მონაწილეობას განვიხილავთ, როგორც საკუთარი საზოგადოების ან ქვეყნის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ჩართულობას. ზოგიერთი ადამიანი მიიჩნევს, რომ მონაწილეობა აუცილებელია, სხვებს საპირისპირო მოსაზრება გააჩნიათ. მოსწავლეებმა უნდა გააცნობიერონ, რომ, მიუხედავად იმისა, მონაწილეობენ თუ არა ისინი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, პოლიტიკური გადაწყვეტილება მაინც ახდენს გავლენას მათზე.

**რესურსები:** ბარათები როლების გადანაწილებისთვის.

### მსვლელობა

1. ოთხი მოსწავლე გაითამაშებს საუბარს ოთხ მოქალაქეს შორის, რომლებიც არც თუ ისე დიდი ხანია, რაც ჩამოვიდნენ ქვეყანაში, რომელიც ჩამოყალიბების პროცესშია.

2. მოსწავლეები, საჭიროების შემთხვევაში მასწავლებლის დახმარებით, განიხილავენ შემდეგ საკითხებს, რომლებიც მოსმენილ საუბართან დაკავშირებით წამოიჭრება:

- როგორია მოქალაქეთა ძირითადი მოსაზრებები ქვეყნის მართვაში მონაწილეობასთან დაკავშირებით? ეთანხმებით ამ მოსაზრებებს? რატომ?
- რა მხრივ დაზარალებიან მოქალაქეები იმ შემთხვევაში, თუ არ მიიღებენ მონაწილეობას? რა სარგებელს ნახავენ ისინი, თუ მიიღებენ მონაწილეობას?
- რა სარგებელს ნახავს ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი ქვეყანა მოქალაქეთა მონაწილეობით?
- რა შესაძლო რისკები და ზარალია მოსალოდნელი იმ შემთხვევაში, თუ მოქალაქე გადაწყვეტს მონაწილეობას?
- რისკებისა და სარგებლის გათვალისწინებით, როგორ მიგაჩნიათ, ღირს მონაწილეობა?

3. დისკუსიის გამართვის ან ლექციის მოსმენის შედეგად, მოსწავლეები უნდა მივიდნენ შემდეგ დასკვნამდე:

ქვეყნის მთავრობა ადამიანების ცხოვრებაზე ბევრნაირად ახდენს გავლენას. ქვეყნის მართვაში მონაწილეობით, მოქალაქეები მოიპოვებენ ხმის უფლებას მთავრობის მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ნებისმიერ საზოგადოებაში ვიღაცას უწევს გადაწყვეტილების მიღება. თუ მოქალაქეები გადაწყვეტენ, არ მიიღონ მონაწილეობა, ამით ისინი კარგავენ ხმის უფლებას ისეთი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, რომელიც შეიძლება ეხებოდეს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა:

- მოსახლეობისთვის დაწესებული გადასახადების ოდენობა;
- ჩაებას თუ არა ქვეყანა ომში;
- ვის ხელში აღმოჩნდება და ვინ გააკონტროლებს ქვეყნის ბუნებრივ რესურსებს.



იმის მიხედვით, თუ მთავრობის როგორი სტრუქტურა მოქმედებს ქვეყანაში, გადაწყვეტილებების მიღება ხდება სხვადასხვა დონეზე, მათ შორის, ეროვნულ, რეგიონულ და ადგილობრივ დონეებზე. ზოგიერთი გადაწყვეტილების მიღება, როგორცაა, მაგალითად, სამხედრო ძალაუფლების შესახებ გადაწყვეტილება, ხორციელდება ქვეყნის მასშტაბით, ეროვნულ დონეზე, მაშინ, როცა ტრანსპორტისა და გზების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება ხდება რეგიონულ დონეზე. სხვა საკითხები, როგორცაა, მაგალითად, დასუფთავება, ხშირად ადგილობრივ დონეზე წყდება.

## მასალა

### ოთხი მოქალაქე ჩამოდის ქვეყანაში, რომელიც ჩამოყალიბების პროცესშია

წარმოდგინეთ, რომ ახლახან ჩამოხვედით ქვეყანაში, რომელიც ჩამოყალიბების პროცესშია. თქვენ დიდი სურვილი გაქვთ, ჩაერთოთ ახალი საზოგადოების შენების პროცესში. თქვენთვის ცნობილია, რომ ქვეყანაში საუკეთესო პირობებია იმისთვის, რომ კარგი მთავრობა ჩამოყალიბდეს. თქვენ შემთხვევით მოისმინეთ საუბარი თქვენსავით ქვეყანაში ახლად ჩამოსულ მოქალაქეებს შორის:

#### მოქალაქე 1:

„იქ, საიდანაც მე ჩამოვედი, არავის აინტერესებდა პოლიტიკა და მთავრობა. ჩვენ ჩვენი საკუთარი, ყოველდღიური საქმიანობითა და საზრუნავით ვიყავით დაკავებული. აქაც, როგორც ჩანს, ვარჩევ, დიდად არ შევიწუხოთ თავი პოლიტიკაზე ფიქრით.“

#### მოქალაქე 2:

ჩემს ქვეყანაშიც ანალოგიური სიტუაციაა... სიმართლე გითხრათ, კარგად არასოდეს მესმოდა, რა ხდებოდა ქვეყნის ლიდერებს შორის. ისინი ყველაფერს მეტისმეტად რთულად წარმოაჩენდნენ და ჩვენ არ გვაძიებდნენ ამ სირთულეებში გარკვევას.“

#### მოქალაქე 3:

ჩემს ქვეყანაში ამ მხრივ შედარებით განსხვავებული სიტუაცია იყო. ჩვენ გვსურდა, მონაწილეობა მიგვეღო ქვეყნის მართვაში, მაგრამ ისინი, ვინც ქვეყნის სათავეში იდგნენ, ამის საშუალებას არ გვამლევდნენ და გვემუქრებოდნენ, რომ დავისჯებოდით მსგავსი მცდელობებისთვის. საბოლოოდ, იძულებულნი გავხდით, შეგვეწყვიტა ჩვენი მცდელობები.“

#### მოქალაქე 4:

ჩვენი მთავრობა არჩევნების გზით მოვიდა ხელისუფლებაში და ლიდერები ქვეყნის სამართლიან და ეფექტურ მართვას გვპირდებოდნენ. მაგრამ მათ დანაპირები არ შეასრულეს. ლიდერებმა ძალაუფლება ბოროტად, გამდიდრების მიზნით გამოიყენეს. ყველა, ვინც ხელისუფლებაში მოდის, კორუმპირებულია.“

## სავარჯიშო 7.7. – რა გავლენას ახდენს მთავრობა ჩვენს ცხოვრებაზე?

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ მთავრობა ზეგავლენას ახდენს ჩვენი ცხოვრების თითქმის ყველა ასპექტზე, რისი წარმოდგენაც კი შეგვიძლია (*tua res agitur*). მსოფლიო, რომლის ბინადარნიც ჩვენ ვართ, ჩვენივე შექმნილია და ჩვენი გადასაწყვეტია, რას ვუპირებთ მას.

გონივრული და გააზრებული პოლიტიკური გადაწყვეტილება მნიშვნელოვანია, ვინაიდან ჩვენ დღითიდღე უფრო მეტად ვხდებით ერთმანეთზე დამოკიდებული, როგორც ადგილობრივ, ასევე გლობალურ დონეზე.

ერთმანეთის საპირისპირო ინტერესების გათვალისწინება ყველაზე უკეთ დემოკრატიულ საზოგადოებაშია შესაძლებელი, სადაც ხდება მათი ინტეგრირება და კომპრომისული, ყველასთვის მისაღები გადაწყვეტილების მიღება – იმ შემთხვევაში, თუ ყველა ჯგუფი გამოთქვამს თავის მოსაზრებას.

**რესურსები:** არ არის საჭირო.

### მსვლელობა

1. მოსწავლეებმა უნდა გააცნობიერონ, თუ რამდენად ახდენს მათ ცხოვრებაზე გავლენას მთავრობა. შემდეგი კითხვები დაეხმარება მათ ამის გაცნობიერებაში; მოცემულ კითხვებზე პასუხების გაცემა შესაძლებელია მთელი კლასის მონაწილეობით წარმართოს, ან ჯგუფებში, რომლის შემდეგაც ხდება შედეგების შეჯერება კლასის მასშტაბით.
2.
  - გაიხსენეთ ერთი დღე თქვენი ცხოვრებიდან – სად წახვედით, რა გეცვათ, რა ნახეთ, რა მიირთვიეთ, რა თქვით, რა ისწავლეთ, რა გააკეთეთ. შეგიძლიათ თუ არა თქვენი ჩამონათვალის ნებისმიერი ელემენტი დააკავშიროთ იმასთან, ჰქონდა თუ არა გავლენა მასზე მთავრობას, მათ შორის, ქვეყნის, რეგიონის ან ადგილობრივ მთავრობას?
  - წარმოიდგინეთ, რომ თქვენი ქვეყნის მთავრობა არის დემოკრატიული, სადაც ყველა მოქალაქე სარგებლობს თანაბარი შესაძლებლობით, მონაწილეობა მიიღოს ქვეყნის მართვაში, ისე რომ არ დაირღვეს ადამიანის უფლებები. თქვენი ჩამონათვალიდან რომელი ელემენტი შეიცვლებოდა? დაასაბუთეთ, რატომ მიიჩნევთ, რომ ეს ელემენტი შეიცვლებოდა?

3. მოსწავლეები, სავარაუდოდ, წამოჭრიან საკითხს, თუ როგორ შეუძლია მოქალაქეს, მონაწილეობა მიიღოს დემოკრატიულ მმართველობაში. მასწავლებელს შეუძლია, მიაწოდოს მოსწავლეებს ინფორმაცია ლექციის, ან შესაბამისი ტექსტის გაცნობის საშუალებით.

შედეგად მივიღებთ შემდეგს: ბევრი ადამიანი მიიჩნევს, რომ ქვეყნის მართვაში მონაწილეობის ყველაზე დიდ საშუალებას თავისუფალი და ღია, დემოკრატიული მმართველობა იძლევა. ამ ტიპის მმართველობა გულისხმობს, რომ ხალხი თავად მოიპოვებს ძალაუფლებას და მმართველობა ხორციელდება მაჟორიტარული წესით. ზოგიერთი ქვეყანა მხოლოდ იწოდება დემოკრატიულად და ხალხს რეალურად არა აქვს ქვეყნის მართვაში მონაწილეობის უფლება. დემოკრატიულ სისტემაში მოქალაქეები თავად ირჩევენ, როგორ მიიღონ მონაწილეობა და ზოგიერთ მოქალაქეს აქვს უფლება, მიიღოს გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, რომ არ იმონაწილეოს ქვეყნის მართვაში.

ერთმანეთის საპირისპირო ინტერესების გათვალისწინება ყველაზე უკეთ დემოკრატიულ საზოგადოებაშია შესაძლებელი, სადაც ხდება მათი ინტეგრირება და კომპრომისული, ყველასთვის მისაღები გადაწყვეტილების მიღება – იმ შემთხვევაში, თუ ყველა ჯგუფი გამოთქვამს თავის თვალსაზრისს. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს სუსტ ჯგუფებს, რომლებიც არ ფლობენ ზეწოლის განხორციელების საშუალებებს და, აქედან გამომდინარე, მათი ინტერესები ხშირად უგულებელყოფილია (გარიყულობის პრობლემა).

## სავარჯიშო 7.8. – დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობის გზები

### საგანმანათლებლო მიზანი:

მოსწავლეები პოლიტიკაში მონაწილეობის განსხვავებულ გზებს უკავშირებენ ადამიანის უფლებებს.

### რესურსები:

პოლიტიკაში მონაწილეობის შესაძლო ფორმების ჩამონათვალი.

### მსვლელობა

1. ყველა მოსწავლე ადგენს იმ გზებისა და საშუალებების ჩამონათვალს, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია მონაწილეობა დემოკრატიულ გარემოში განხორციელებულ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.
2. მოსწავლეები იყოფიან ოთხკაციან ჯგუფებად. ისინი ერთმანეთს ადარებენ ჩანაწერებს, განიხილავენ მათ და ცდილობენ, შეთანხმდნენ ერთ საერთო ჩამონათვალზე.
3. მოსწავლეთა ჯგუფები საკუთარ ნამუშევრებს ადარებენ მათთვის დარიგებულ მასალაში მოცემულ ჩამონათვალს.

### გაგრძელება

მოსწავლეებმა შეიძლება განიხილონ შემდეგი საკითხები:

1. ჩამონათვალში მოცემული გზებიდან ყველა შეესაბამება ადამიანის უფლებებს? ყველა მათგანი უნდა იყოს კანონში გათვალისწინებული? ახსენით რატომ?
2. როგორ შეგიძლია მონაწილეობის მიღება შენს საკუთარ ქვეყანაში? არის რომელიმე გზა, რომელზეც შენ ხელი არ მიგიწვდება? რატომ?
3. საჭიროა კანონი იცავდეს უფლებას არმონაწილეობის შესახებ? განმარტეთ.

### მასალა

#### მასალა მოსწავლეებისთვის

მონაწილეობა შეიძლება განხორციელდეს მრავალი გზით, მათ შორის:

- დღის წესრიგში დაყენებული საკითხებისა და ლიდერების შესახებ არსებული მასალის გაცნობა;
- დღის წესრიგში დაყენებული საკითხებისა და ლიდერების შესახებ სტატიებისა და პუბლიკაციების წერა;
- საკითხის შესახებ გამართულ დებატებში მონაწილეობა;
- ისეთ საზოგადოებაში მუშაობა, რომელიც რაიმე მიზნის მისაღწევად იბრძვის ან მთავრობის მიერ გადადგმულ რომელიმე ნაბიჯს ეწინააღმდეგება;
- პოლიტიკური პარტიების, სხვა ტიპის საზოგადოებების ან მასობრივი ჯგუფების ჩამოყალიბება ან მათში გაწევრიანება;
- პოლიტიკურ ან საზოგადოებრივ თავყრილობებზე დასწრება;

- პოლიტიკური პარტიის, შრომითი კოლექტივის ან საზოგადოებრივი ორგანიზაციის სათავეში ჩადგომა;
- არჩევნებში მონაწილეობა;
- ხელისუფლებაში მოსვლის მსურველ კანდიდატთა დასახმარებლად კამპანიის წარმოება;
- საკუთარი კანდიდატურის წამოყენება და არჩევის შემთხვევაში ამომრჩეველთათვის სამსახურის გაწევა;
- გადასახადების გადახდა;
- ლობირება;
- სამხედრო მოვალეობის მოხდა;
- არსებული იურიდიული არხებით სარგებლობა, როგორცაა მთავრობის წარმომადგენლებთან ხელშეკრულებების დადება, სასამართლოში საქმის აღძვრა და ა. შ.
- პროტესტის გამოხატვა დემონსტრაციის, ბოიკოტის, გაფიცვის და ა.შ. საშუალებით.

## სავარჯიშო 7.9. – პოლიტიკური ციკლი

<b>საგანმანათლებლო მიზანი:</b>	მოსწავლეებს შეუძლიათ პოლიტიკური ციკლის მოდელი გადაწყვეტილების მიღების პროცესის მაგალითს მიუსადაგონ.  მოსწავლეები აცნობიერებენ საკუთარ შესაძლებლობებს - ჩაერთონ და მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში.
<b>რესურსები:</b>	მასალა მოსწავლეებისთვის „პოლიტიკური ციკლის მოდელი“, მოსწავლეებისთვის დასარიგებლად.  ფლიპჩარტები, მარკერები, მაკრატლები, წებო.

### მსვლელობა

1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს პოლიტიკური ციკლის მოდელს, მოცემული მეთოდებიდან ერთ-ერთის გამოყენებით:

- მასწავლებელი იყენებს დედუქციურ, სისტემატურ მეთოდს: იგი კითხულობს ლექციას<sup>7</sup> და მოსწავლეები იყენებენ მიღებულ ინფორმაციას სავარჯიშოს შესრულების პროცესში.
- მასწავლებელი იყენებს ინდუქციურ მეთოდს: მასწავლებელს მოჰყავს მაგალითი ან აღწერს მოსწავლეებისთვის კარგად ნაცნობ სიტუაციას და ეყრდნობა მათ გამოცდილებას. შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს აქტუალური საკითხი, გადაწყვეტილება, რომელსაც მოსწავლეები იზიარებენ, ან რომლის წინააღმდეგნიც არიან, ან პრობლემა, რომელიც მათ აწუხებთ. სკოლის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება საუკეთესო მაგალითი იქნება საწყის ეტაპზე. მასწავლებელი ამის შემდეგ კითხულობს ლექციას, იმ კონტექსტზე დაყრდნობით, რომელიც მას მოსწავლეებმა მიაწოდეს.

ნებისმიერი მეთოდის გამოყენებისას, მოსწავლეებს ურიგდებათ „პოლიტიკური ციკლის მოდელის“ ასლები.

2. მოსწავლეები იყენებენ პოლიტიკური ციკლის მოდელს. შესაძლებელია სხვადასხვა დავალების მიცემა:

- მოსწავლეები იყენებენ მოდელს, როგორც საშუალებას, გაეცნონ გაზეთის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას. ოთხ ან ექვსკაციან ჯგუფებში მოსწავლეები ეცნობიან გასული რამდენიმე დღის გაზეთის გამოცემას და ცდილობენ, ამოიცნონ და დააკავშირონ ამოკითხული ინფორმაცია პოლიტიკური ციკლის მოდელში მოცემულ ექვს ეტაპთან. ისინი სტატიებს ფლიპჩარტზე აკრავენ და ემზადებიან პლენარულ რაუნდზე მის წარსადგენად.
- მოსწავლეები ეცნობიან რომელიმე საკითხის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესს. მათ, შესაძლოა, დასჭირდეთ მასალა, რომელიც ხანგრძლივ პერიოდს მოიცავს და, შესაბამისად, ძველი გაზეთებიც. წიგნები და ინტერნეტი მასალის კარგი წყარო იქნება. შესაძლებელია ამ სავარჯიშოს გავრცობა და მისთვის პროექტის ფორმის მიცემა.

3. მსჯელობა იწყება პოლიტიკური ციკლის მოდელის განხილვით: გადაწყვეტილების მიღების პროცესის რომელ ეტაპზე გვეძლევა ჩარევის საშუალება? მასწავლებელმა მოსწავლეებს უნდა აუხსნას, რომ ორი ეტაპი „გადაწყვეტილება“ და „განხორციელება“ პოლიტიკური სისტემის პრეროგატივაა (გარდა იმ შემთხვევისა, თუ გადაწყვეტილების მიღება პლემბისციტის საშუალებით არ

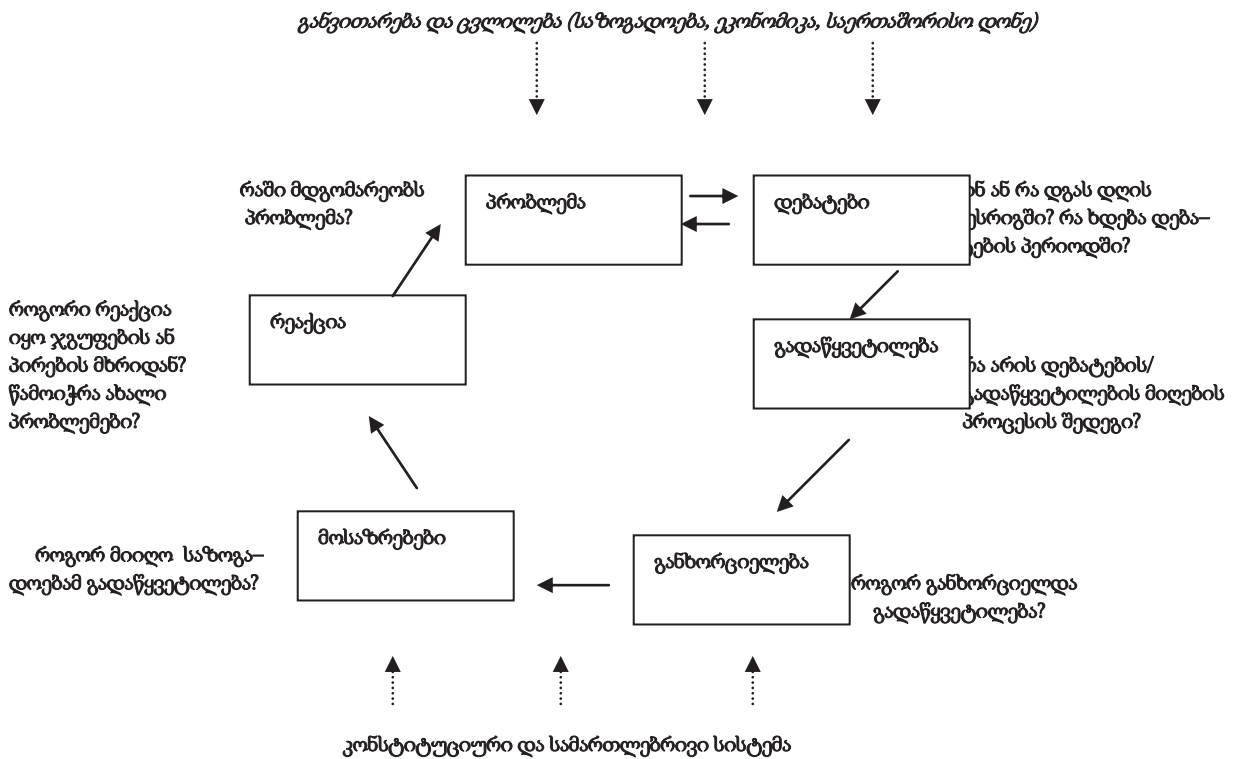
<sup>7</sup> იხ. მოცემული სავარჯიშოს მასალის სახით მოცემული „ინფორმაცია მასწავლებლებისათვის“.



ხორციელდება). რაც შეეხება სხვა ეტაპებს, მოქალაქეებს აქვთ შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღონ და ჩაებან ამ ეტაპებში.

## მასალა

პოლიტიკური ციკლის მოდელი: პოლიტიკა, როგორც პრობლემის გადაჭრის პროცესი



## პოლიტიკური ციკლის მოდელი: ინფორმაცია მასწავლებლებისათვის

პოლიტიკური ციკლის მოდელი რუკის ფუნქციას ასრულებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მასზე დატანილია გარკვეული ასპექტები და მასში არ არის შესული და გათვალისწინებული სხვა ასპექტები. ამგვარად სურათი უფრო ნათლად არის წარმოდგენილი, ხოლო მოდელი რეალობასთან არ უნდა გაიგივდეს. მოცემულ შემთხვევაში, მოდელში ყურადღება გამახვილებულია პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებაზე, მაგრამ ნაკლებად არის წარმოდგენილი პოლიტიკის მეორე განზომილება, სწრაფვა და ბრძოლა ძალაუფლებისა და გავლენის მოსაპოვებლად. მოდელში მოცემულ ექვს კატეგორიას თან ახლავს ძირითადი კითხვები, რომლებიც გვეხმარება პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ანალიზში; მოსწავლეებს ეძლევათ საშუალება, დასვან შემდგომი კითხვები, რომლებიც უფრო კონკრეტული ხასიათის იქნება.

მოცემული მოდელი პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის საუკეთესო დახასიათებას იძლევა. პირველ რიგში, ხორციელდება პოლიტიკური პრობლემის საზოგადოებრივ დღის წესრიგში დაყენება. დღის წესრიგის დადგენის პროცესში დიდ როლს თამაშობს პოლიტიკური ძალაუფლება. პრობლემები დამოუკიდებლად და თავისთავად არ არსებობს; ხდება საკითხის განსაზღვრა და მისთვის პრობლემის სტატუსის მინიჭება. გადაწყვეტ როლს თამაშობს ურთიერთგამომრიცხავი ინტერესებისა და ღირებულებების არსებობა, ვინაიდან პრობლემის განსაზღვრას დიდი გავლენა აქვს გადაწყვეტილებაზე (გადაწყვეტილების მიღების პროცესის შედეგზე). მაგალითად, სიღარიბე შეიძლება განისაზღვროს როგორც ადამიანის უფლების შელახვა ან როგორც სხვისი ცხოვრებით მანიპულირების შესაძლებლობა. პირველი განსაზღვრება გულისხმობს, რომ ღარიბი ადამიანები დახმარებას საჭიროებენ მაშინ, როცა მეორე განსაზღვრება თავის თავში გულისხმობს ღარიბებისთვის ზედმეტი დახმარებისგან თავის შეკავებას, იმ საბაბით, რომ ეს მათ ართმევს მუშაობის სტიმულს და აზარმაცებს. დღის წესრიგში საკითხის დაყენების პრობლემა, „პრობლემისა“ და „დებატების“ კატეგორიებს შორის, ორმაგი ისრით არის გამოსახული პოლიტიკური ციკლის მოდელში.

დებატები გარკვეულ პირობებში მიმდინარეობს. მოცემულ ეტაპზე მოდელის ჩარჩოს ენიჭება მნიშვნელობა: სოციალურ, ეკონომიკურ და საერთაშორისო დონეზე განვითარებული მოვლენები იძლევა მონაცემებს; ხოლო კონსტიტუციური და სამართლებრივი ჩარჩოები განსაზღვრავს წესებს. ვის შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს დებატებში? ვინ რა გადაწყვეტილებას იღებს? ეს კითხვები გვეხმარება, განვსაზღვროთ დებატების შედეგები, საბოლოო გადაწყვეტილება. ვინ მიიღო მონაწილეობა დებატებში? ვის ინტერესებს მოიცავდა განსახილველი საკითხი? რაზე უნდა შემდგარიყო მოლაპარაკება? შესაძლებელი იყო კომპრომისის გამოძებნა?

განხორციელება: როგორ ხორციელდება ან როგორ განხორციელდა გადაწყვეტილება? წარმოიშვა რამე სირთულე ან კონფლიქტი? განხორციელება ესადაგება გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეთა მიზნებსა და ზრახვებს?

მოსაზრებები: როგორ მიიღო საზოგადოებამ გადაწყვეტილება? ვის ინტერესებს მოიცავს იგი – იცავს ან ეწინააღმდეგება? რა ღირებულებებია წამოწეული წინა პლანზე?

რეაქცია: ვინ რეაგირებს, ინდივიდუალური პირები თუ/და ჯგუფები? არის ორგანიზებული რეაგირება ჯგუფების მხრიდან? რეაგირება გადაწყვეტილების მხარდასაჭერად თუ მის წინააღმდეგ არის მიმართული? მაგალითი შეიძლება იყოს საპროტესტო აქციები, დემონსტრაციები, წერილები გაზეთის რედაქციას, სასამართლო გადაწყვეტილებები, გაფიცვები, ემიგრაცია, ინვესტორების მიერ ტერიტორიის დატოვება, კანონის დარღვევის შემთხვევები და ა.შ.

პრობლემა: ბოლოს და ბოლოს გადაიჭრა თავდაპირველი პრობლემა? ამ გადაწყვეტილებას ხომ არ მოჰყვა რამე არასასურველი ან გაუთვალისწინებელი შედეგები? ახალი პრობლემა ხომ არ წამოიჭრა გადაწყვეტილებაზე და მის განხორციელებაზე რეაგირების პროცესში? პოლიტიკური ციკლი დასრულებულად ითვლება იმ შემთხვევაში, თუ პრობლემა გადაჭრილია. ხშირად თანმდევი ახალი ან გაუთვალისწინებელი პრობლემა ახალ პოლიტიკურ ციკლს უდებს საფუძველს.

მოსწავლეებმა უნდა გააცნობიერონ, რომ პოლიტიკური ციკლის მოდელი აჩვენებს, სად და როგორ შეუძლიათ მოქალაქეებს მონაწილეობის მიღება. ჩვენ შეგვიძლია, პრობლემის ჩვენი განმარტება წამოვყენოთ, რომლის გადაჭრაც პოლიტიკურ რეაგირებასა და საზოგადოებრივ რესურსებს საჭიროებს. ჩვენ შეგვიძლია, მონაწილეობა მივიღოთ დებატებში, ჩამოვყალიბოთ საკუთარი თვალსაზრისი გადაწყვეტილების შესახებ და მხარი დავუჭიროთ ან წინ აღვუდგეთ მის განხორციელებას. ამგვარად, ჩვენ ვსარგებლობთ ადამიანისა და სამოქალაქო უფლებებით. დემოკრატია ძლიერ არის დამოკიდებული აქტიურ, დემოკრატ მოქალაქეებზე.